

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

24 Octobre st. v.

5 Novembre st. n.

Ese în fie-care duminica.

Redacțiunea în

Közép-utca nr. 395.

Nr. 43.

ANUL XVIII.

1882.

Prețul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$

de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România 25 lei.

Femeia Română după cântecele populare.

— Conferință ținută la Societatea „Concordia Română” din București, la 5/17 decembrie 1881. —

(Urmare.)

VII.

Dar totă bărbăteșca virtute a femeiei române n'o scutește de a nu-și avé și dânsa capriciile ei amestecate cu o ôre-care dosă de cocheterie. Eh, ce vreți? E femeie și deci...

Să vedem însă mijlocele pe cari cocheteria ei le întrebuițează pentru ca să placă, pentru ca să aprindă dorul în flăcăi. Voinicul român care a ajuns în cale pe Lena, pe Lena

Cu gherdan de flori frumos
Și cercei lungi de mărgele,
Să tragă ochii la ele,

ni le arătă când ne spune :

Calea mândrei așinui,
O florică de-i cerui;
Cerui flórea sinului,
Ea-mi dă flórea crinului;
Cerui flórea din guriță,
Ea-mi dă flórea garofiță.

E de remarcat ingeniositatea răspunsurilor copilei la cererile flăcăului care, inflăcărât de iubire, i cere apă să-și potolască focul :

Cerui apă din isvor,
Ea mi-o turbură cu dor;
Cerui apă neatinsă,
Ea mi-o dă cu dor aprinsă;
Cât am dat de am bătut,
Léna alta mi-a părut;
Mi-a părut un toporaș
Răcorit d'un isvoraș;
După cal me dedei jos,
Să iau flórea s'o miroș,
Ea s'a prefăcut pe loc
Într'un fluturul de foc:
Vrui să-l prind, el a sburat,
Vrui să beau, apa-a secat.

Ce imagini delicate și frumoșe! Cu câtă grație descrie Românul poet tónele copilei române, gingașă ei cocheterie, ademenitórele ei capriții!

Dar să-l ascultăm ce ne spune și despre Tița, mândra Tița, care merge la fântână

Cu cofița într'o mână.
Și tot merge ea cântând,
Floricele culegând,
Floricele lăpédând;
Când voinicii le-or culege,
De ei dorul să se lege;
Când or da să le miróse,
Să le între doru-'n ôse.

Ietă și cea mai frumoșă și desevêrșită descriere a femeii cochete și capricioșe. Ea dice mândrului ei :

Fugi încolo, vin' o 'ncóce,
Șeți binișor, nu-mi da pace;
Lasă-mi mână, nu mi-o frânge,
Ia-me 'n brațe de me strînge.
Vrei o flóre, nu-ți dau flóre,
Na-ți gurița 'ndulcítóre;
Vrei ce vrei, eu vreu nu vreu
Și-ți dau tot sufletul meu

Cine ar fi fost în stare să ne dea o descriere mai fidelă de cât aceste drăgălașe versuri ale poporului?

După cum vedeți, dómnelor și domnilor, cocheteria femeii române nu dă pe nimeni de cheltuielă; mijlocele pe cari ea le întrebuițează ca să placă, nu sînt acele pe cari dómnele de orașe și le procură de pe la „coafeori”, ier capriciile ei nu ruineză pe nimeni și nu tind a-și bate joc de nimeni; de aceea ele în loc să ne facă s'o urîm, ne ademenesc mai mult și ne fac să murim de dragul ei.

VIII.

Chiar decă am admite însă, că și acestea tot sînt un păcat, câtă iubire și cât devotament nu găsim în schimb, în frumoșă ei inimă ca fêtă, soră, logodnică, soție și mamă?

Ca fêtă, româncea își dă totă inima celui care o mântuiește de o primejdie. Ietă ce dice lui Ercul Erculean copila care plângea într'o stâncă, „la umbră adâncă”, unde se ascunsese de témă ca să n'o sórbă sórele :

Bădiță, bădiță,
De-ți sînt drăguliță,
Soție de vrei,
De vrei să me ie,
Me scóte din stâncă,
Din umbră adâncă,

Să-ți es la lumină
Cu inima plină.

adeca : cu totă inima, o inimă sinceră, o inimă curată,
câci ea-și dă totă inima iubitelui ei al cărui nume i-e
drag ; și ietă ce-i dă dânsa :

Drag îmi e numele teu !
De-i trăi să fii al meu,
De-i muri să te 'ngrop eu,
Să te 'ngrop la capul meu
Ca să te visez mereu,
Să dorm pe mormântul teu
Până ce-a vré Dumneșeu
Ca să me sfârșesc și eu.

Astfel știe să iubescă feta română, care ne
spune că

De cât c'un tată și-o mumă,
Să te certe pentru-o glumă

se 'nvoieșce

Mai bine c'un bărbătel,
Dacă-i blând și tinerel,
Că-ți spune două-trei glume
Cum îți e mai drag pe lume
Și-ți aședă-o pernioră
Serile pe prisp' afară.

Ca soră, câtă atenție în iubirea ei pentru fratele
răsnet pe care-l rōgă să se mai abată din drum și pe
acasă !

Că de când mi te-ai răsnet
Și la noi n'ai mai venit,
Potecile îți privesc,
Urmele ți le jelesc :
Că pe unde tu călcai,
Când veniai și când plecai,
Eu mereu le măturam
Și cu flori le presăram.

„De ce nu vii?” il întrebă ea,
Să vezi cât ești jelit.

Cum te plâng sororile
De cu dori ca florile !
De plâns ochii li se strică,
Frunța 'n codru se despică ;
De dor mare, nesfârșit,
Fața lor s'a veșteșit
Ca frunța stejarului
De-atinsul brumarului“.

Câtă iubire nu ne arată aceste versuri ? Adevărata
iubire de soră română !

Dar ce vom dăce despre devotamentul ei pentru
fratele-i bolnav care „zace pe spate” de „nouă ani și
jumătate” și pentru care „nu e vără”,

Nu e dulce primă-vără,
Ci numai viéță-amară ?

„Toți l'au părășit”, ne spune poporul poet,

Totă lumea l'a lăsat,
Lumea totă l'a uitat,
Numai sora-sa Ancuța,
Anicuța româncuța,
Lucéferul satului,
Salba împératului,
Nici pe Donciu l'a lăsat,
Nici pe Donciu l'a uitat ;
Nouă ani ea l'a căutat,

Nouă ani și jumătate
L'a căutat tot ca p'un frate.
Di și nópte l'a veghial,
Perne albe i-a mutat,
Când la cap, când la picioare,
Când la umbră, când la sóre“.

Póte fi óre un devotament mai sublim de cât acela
al sororii române ?

Ca logodnică, cine are lacrimi mai dureróse pen-
tru a jelipe logodnicul ei Magdu, pe care-l duc la grópă ?

Plânge mama cât ce póte
Și sororile lui tóte,
Iér logodnica-i când plânge
Vérsă lacrimi de sânge,
Și de doru-i și de jale
Se despică frunța 'n vale.
„Oh ! drăguțe Magdule !
Séméná-ți-aș numele
Prin tóte poienile,
Să răsará florile !“

Iétă cine simte mai adânc durerea perderii lui !

Dar cât de dureróse lacrimi, câtă dragoste are
dânsa pentru logodnicu-i credincios, atâtea crunte blăs-
tème, atâtea ură are pentru cel care-și bate joc de ea,
și vocea-i, așá de duióșă pentru a roști cele mai gin-
gașe cuvinte de iubire, gășeșce vorbele cele mai crunte
pentru a-i dăce :

Să te-ajungă dorul meu,
Unde-a fi drumul mai greu ;
Să te bată jalea mea,
Unde-a fi calea mai grea !

„Pentru cine înțelege puterea dorului”, — dăce
ilustrul culegător al mărgharitarelor poesiei române, co-
mentând aceste versuri, — nu póte fi blăstem mai
amar de cât acela esprimat cu atâtea poesie în strofa
acéstă. Dorul ce-alungă pe călător și jalea ce-i bate
sufletul, represintă imagine de o rară frumusețe“.

Ea însă nu se mulțameșce numai cu atât, ci
adaugă :

Să te 'nsori de nouă ori,
Ca să faci nouă feciori ;
Să te mai 'nsori odată,
Ca să faci numai o fétă.
Ei să trecă șuierând
Când te-or auđi plângând :
Ea în palme să-ți tot cară
Apă turbure și-amară.
Tu să bei, să bei mereu,
Câte lacrimi am plâns eu,
Gândind la blăstemul meu !

E de însămnat cu cât este mai cruntă acéstă parte
a blăstemului. Ea-i doreșce să facă nouă feciori și-o
fétă. Dar Românul dăce că „mulțimea copiilor e bucu-
ria părinților”. Așá e ! dar ce fel de copii i meneșce
ea ? Niște copii nepesători la suferințele tatălui lor, și
vai ! este óre ce-va mai dureros și mai cumplit pentru
un părinte de cât să aibă niște astfel de fii ?

IX.

Am vėđut cum Româncea iubeșce ca fétă, soră și
logodnică. Să vedem cum știe să iubescă și ca soție.

Jalea ce-o dobóră când trebuie să se despartă de
soțul ei, (nu însă prin cerere de divorțiu) ne spune :

Cum de nu te 'nduri de minc
Și lași să plâng după tine ?

Te întorce și te uită,
Ca să-mi vezi jalea cea multă.
Vai! nu mai pot, cad pe cale!
Me sfirșesc acum de jale;
Stai, drăguțul meu cel dulce,
Stai! nu grăbi de-a te duce;
Stai! ori me ia și pe mine,
Să fiu la un loc cu tine!

Ier decă el plecă la răsboiu și ea trebui să rămână acasă, i dice :

De me lași plângend acasă,
Na-ți năframa de metasă,
Pe margini cu aur trasă;
Aurul când s'a topi,
Să știi, frate, c'oiu muri!

El în schimb i lasă un ânel, care când a rugini e semn că nu va mai trăi, și plecă. Și mult l'a mai așteptat iubitoarea-i soție! Dar voinicul nu s'a mai întors, căci

Trecu totă primă-véra,
Trecu pe urmă și véra,
Inelul nu ruginiá,
Nici năframa nu roșiá,
C'amândoi erau în viétă:
Ea cu lacrimi pe față,
El cu arma la răsboiu
Și se doriau amândoi.
Ietă că 'ntr'o diminétă,
Într'o și cu négră cétă,
Mândrulița se sculá,
Fața albă își spelá,
La icône se 'nchiná
Și-apoi la inel căutá.
Dar inelu-i ruginit!
„Vai! drăguțul mi-a murit!“
Vorba bine nu sfērșiá
Și de cale se gătia:
P'un cal ager s'aruncá
Și la taberă plecá.
Calul sbóră ca și vântul,
De cutreieră pământul,
Și când toca 'n cer tocá,
Ea prin taberă ámblá,
Tot pe dragul ei căutá
Și-l găsiá sērmanul mort
Întins veșted sub un cort.
Ea năframa și-o luá,
De trei ori o sărutá,
Capul, fața-și înveliá
Și pe loc mórta cãdea.

Cred că o mai adâncă iubire, o mai strinsă înlânțuire a două inimi nu se pôte dovedi.

Tot astfel nu pôte supra-viețui și soția lui Mogoș Vornicul soțului ei, pe care vedându-l mort,

Lacrimi din ochi i eșiá,
Lângă Mogoș ea cãdea,
Cu brațele-l cuprindea,
Il bocia, il desmierdá,
Apoi sufletul și-l dá
În capétul podului,
În ochii norodului.

Dar dragostea soției române nu se sfirșește odată cu vieța. O, nu! Densa iubesc și dincolo de morment pe soțul ei. Și ietă o probă despre acésta iubire după

morte: murind și soțul fiind zidit „în altar la răsărit“, ier soția „în tindă la asfințit“, ietă că din el eșiá

Un brad verde, cãtinat,
Pe biserică plecat,
Ier din ea o vișorá
Înfloritá, mládiórá,
Ce din điori și până 'n sérá
Pe biserică s'a 'ntins
Și cu bradul s'a cuprins.

Astfel șcie să iubescă soția română! Onóre ei! Respectul nostru pentru densa fie mărturia admirațiunii nóstre!

Și știi cât de puțin lucru cere ea în schimbul acestei nesfirșite iubiri? Ascultați ce dice densa dragului ei:

Decă vrei dragoste-aprinsá,
Adă-mi gura neatinsá
Și o inimă feciórá,
Ca apa dela isvórá.

Fidelitate! Ei întregă inima bărbatului! Soți, dați-i-o, căci o merită mai mult de cât o meritați voi pe-a ei!

(Va urmá.)

Iuliu I. Roșca.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

X.

Dietetica organelor de digestiune.

Funcțiunea organelor de digestiune din cele trecute ni este pe deplin cunoscută și acuma ne rămâne numai de a cunoșce modul, cum putem noi contribui la rēdicarea funcțiunii lor și cum le putem feri de bóle?

Să privim mai întâiu gura!

Pentru ca gura să corespundă pe deplin chiemării sale, trebuie să o ținem în cea mai deplină curețenie, să o ferim de tóte acele agenții, cari prin puterea lor vătēmátore și iritátore i-arú puté aduce óreș-care stricáciiune. Să o ferim cu osebite de substanțe pré agere, precum și de nutriment séu beuturá pré ferbinte séu pré rece. Decă unul séu altul din morburi s'a încuibat într'ensa, atunci trebuie căutat ajutorul medical, căci pré ușor se pôte întēplá, ca réul acesta să deviná mai greu și ia dimensiuni mai mari, prin cari împedcându-se actul de sdrumicare și mestecare, ba chiar nutrirea ensași, pré ușor se aduce corpul întreg în suferință.

Cu deosebire să ne ferim, — precum durere! pré adese se 'ntēplá la țeránii nóstri — să bem din vase din cari au beut și alții, séu să ne servim de pipa altuia, căci în modul acesta ușor se pôte mutá un morb de gurá dela unul la altul. Sărutatul asemenea de multe ori dá privilegiu la lățirea morburilor. Să nu permitem nimenui a-și esprimá iubirea și plăcerea sa față de copiii nóstri prin sărutatul gurei lor. Cine pôte șci, ce zace în gura aceluia!

Afará de acésta, mai găsim în gura celor necurați, cu deosebire printre gingei și pe limbă o mulțime de substanțe străine, cari ne ingrețoseză atât prin aspect, cât și prin miros și sânt periculóse. Aceste nu sânt alt ceva, decât niște animale microscopice, cari în fluiditatea gurei necurate își aflá cea mai bună prosperare. Morburile aceste în timpuri epidemice, când grasséză morburile de gurá și de gút, pot deveni

periculoase. Trebuie dară să le delăturăm cu ori ce preț prin curetenia gurei. Copiilor mici să le spălăm gura cu apă rece de 2—3 ori pe zi.

*

Între organele gurei, dietetica dinților merită o privire mai de aproape, căci numai prin o cultură deosebită a lor ne putem conserva dinții sănătoși. Dinți frumoși și sănătoși putem afla numai la oameni de aceea, cari duc o viață foarte simplă, cari nu se servesc preț tare de mâncări și beuturi calde; alții, din contra, produc dinții cei mai slabi și urâți. Dinții au trebuință de o curățire atentă, căci resturile de mâncări, scuipatul etc. se așază în cavitățile lor și dau cauză la stricăciune. Brânza aceea care se formază peste nopțe pe grumazul dinților, ier trebuie ștersă și curățită bine, căci în ea se formază o mulțime de animale microscopice. Acest precipitat formază cu substanțele minerale din scuipat și flegmă aceea ce numim petra de dinți. Aceasta petra este foarte periculoasă, dând cauză la cele mai diferite morburii ale dinților, gingeiilor și gurei; ea trebuie delăturată din gură, altminter și gura capătă un miros rău.

Pentru curățirea dinților să ne folosim de apă curată și să repetăm procedura aceasta atât dimineața cât și după fie-care mâncare. Din când în când să ne spălăm dinții cu o perie sau burete și să ne servim spre acest scop de prav sau săpun de dinți. Între pravurile de dinți se preferază acele cari conțin magnezie carbonică, cărbune, scorță de china etc.

Cu privire la curățirea dinților este de însemnat, că nu acei dinți cari sunt albi sunt și cei sănătoși, ci aceia cari sunt de o coloră mai galbenie.

Mai departe să ferim dinții de fie-care schimbare a temperaturii, de temperatura înaltă. Influențele mecanice ne pot causă leziuni, fracturi și fissuri, să le delăturăm; asemenea să ne ferim de mușcarea sau zdrobirea corpurilor tari, petroase, metal și altele. Scobitul dinților cu scobitori metalice preț ușor dau cauză la vătămări; numai scobitoarele de penă sau de lemn sunt corespunzătoare.

Mai mult sufer dinții prin agerimea sucurilor proprii ale corpului; fie-care încărcare și stricăciune a stomacului aduce scădere dinților; copiii nutriți fără de grige dispun și de dinți rei. Oamenii scrofuloși și cu podagră încă au de regulă dinți rei.

În fine toate morburile de dinți de oșe-care însemnătate: petra, cariesul, colții — trebuiesc aduse la foarul medical spre a le delătură radical.

*

Faringele și oesofagul sunt acele căi și canale, prin cari bucătura, care a părăsit gura, e silită să treacă, pentru a ajunge în stomach. Dietetica lor nu e de o așa mare importanță, totuș se cere ca să le ferim de unele influințe, prin cari preț ușor se pot causă stricăciuni mari.

În prima linie să le ferim de atingerea cu vitriol, cu leșie tare și alte substanțe ardătoare, prin cari se pot naște inflamații ulceratiuni și stricturi. Bucăți de oșe ascuțite, precum cele de pește, de multe ori au causat nefericirea omului.

La copii se întâmplă preț de multe ori, că jucându-se cu obiecte necorespunzătoare în gură, să le înghită și să le causeze perirea.

Atât obiectele, cari au ramas în faringe și în oesofag, cât și acele stricturi causate prin substanțe corrozive, prin ajutorul medical de multe ori numai cu multă trudă și necas se pot delătură.

*

Cumcă stomacul este supus adeseori morburilor, de obște se știe. Pe zi ce merge se înmulțește nu-

merul acelor și statistica morburilor în direcția aceasta ne dă cifrele cele mai înalte. Causa principală e, că nu observăm în dietetica stomacului grigea cuvenită.

Între agențiile ce condiționează morburii de stomac, aflăm mai întâiu o dispozițiune a individului, ce se deduce dela debilitatea organismului său, precum și dela aceea împregiurare, că în modul vieții lui e preț corect și preț scuplos; la astfel de oameni ajunge cea mai mică eroră dietetică și morbul de stomac sosesce la comandă. Să ne ferim dară de o gingașie preț mare!

Mai departe să evităm la mâncarea noastră un import preț mare de nutrimente, fie acele și ușor mistuivere; cu atât mai mult să ne ferim de mâncări grele preț adese ori. În casurile acestea nu se încarcă stomacul numai cu cvantități mari, dară și digestiunea suferă și nutrimentele trec prin corp, fără de a fi mistuite. Substanțele de nutriment, cari deja au trecut în fermentație sau putreficare, sunt veninurile cele mai mari pentru corp și stomac; limba și nasul, ca sentinelele cele mai bune pentru stomac, ne vor îndrumă destul de bine, că ce avem de a face.

Din mâncările acele ce irită preț tare pelea stomacului, precum sunt substanțele aromatice și alcoolice, ingestele preț reci sau preț ferbinți, unele medicamente și beuturi spirituoase, să nu mâncăm preț mult sau preț de multe ori, căci preț ușor ne vom trezi morboși.

De categoria acestora se țin diversele substanțe veninoase, agere, corpurile străine ascuțite. Stomacul pretinde mai departe să-l ținem totdeauna cald și să-l ferim de ori ce insulte esterne.

Se înțelege de sine, că ședând la mesă să delăturăm toate acele obiecte de îmbrăcăminte, cari ne string pântecul și stomacul. Bracinele, șerpariul, peptarele, curelele, corsetele să le lărgim după putință.

*

Pentru a ține intestinele în starea cea mai bună sanitară, se cere ca să le ferim de toate acele influințe, cari le-ar pute împedecă în funcțiunea lor.

Cu deosebire să ne păzim de tot felul de receli ale pântecului, cari preț ușor aduc cu sine diarhoeuri și dureri. Chiar în casuri de epidemie, recelile sunt cauza erupțiunii morbului letal, și mulți, de și poartă simburile de bole în trupul lor, ar fi scutiți de el, decă nu s'ar espune recelei. Diarhoele la copii combinate cu vomări drastice, ceea ce numesc medicii cholera copiilor, de multe ori numai din recelă își iau inceputul. De aceea se recomandă pentru toți oamenii, în privința îmbrăcării pântecului, o deosebită atențiune. În timpuri de choleră, să portăm flanel sau lână pe pântec, ier pe copii în totă bună vremea să-i ținem cald.

Durere! îmbrăcăminteă țeranilor și țeranelor române nu e de o cvalitate să potă împedecă morbul. O reformă în direcția aceasta ar pute scuti multe suflete române.

În privința mâncărilor să ne ferim de substanțe de acele, ce produc obstrucții, ce pot causă leziuni în intestine. Să ne păzim cu deosebire de a înghiți simburii fructelor de struguri, cireșe etc. Mulți au murit numai din cauza, că intrând simburi de aceea într'un săculeț lateral îngust al intestinului subțire, numit procesul verniculariu, s'a produs inflamație, supurație și în fine peritonita letala.

Ducând o viață regulată, nu vom suferi nici de stagnațiuni în ficat, nici de urmările lor triste. Hypochondri se vor imputină și noi vom duce o viață plăcută, liberă de toate necasurile pântecului.

Prin comoția regulată se introduce ierăș o respirație regulată în plămâni și prin ambele o circulație ușoră și binefăcătoare a sucurilor în vasele limfatice și chilifice, prin cari sângele va câștigă, și prin el va pute prosperă individul bine.

D o l o r o s a

Beutul de apă multă contribuie pră mult la promovarea acestei circulații.

Față de nutrirea copiilor mici este de însemnat, că acei copii, cari în continuu rod la pâne seu cartofi seu se îndopă cu diversele feliuri de passate, sufer de un morb (umflătură) a ghindelor limphatice și chilifice (scofulosă,) cari ne mai putend rețină circulația sângerului, dau causă la slăbiciune, la hectică. Copiii acestia, dară și ômenii mari, sânt înzestrați cu niște pantece mari, cari cu deosebire își trag originea lor dela încărcarea stomacului cu un balast greu de nutriment puțin mistuitor și puțin nutritor.

Dr. Ioan Moga.

Despre magnetismul animal.

Ori cine a audīt despre activitatea electricității, care se streplantă pe firul de metal al telegrafului într'o minută la o distanță de peste 40 de myriametria (50 mii de mile), și de și vedem rezultatul fluidului electric în fapă, totuși până acum nu șcim, nu putem se șcim: cum se întemplă acesta streplantare?

Esistența electricității animale s'a dovedit foarte acurat, de niște naturalști ca Galvani, Volta ș. a. ieră sistema nervilor noștrii e destul de bine comparată cu o rețea telegrafică! Misterioasa putere atragătivă a pietrilor magnetice asupra fierului se arată în natură foarte invederat; compasul e adevăratul conducător al navigătorului, al minarului, având calitățile magnetismului. Înse relativ la ambele aceste puteri misterioase, adeca la electricitatea și la magnetismul, știința se află încă în cea mai primitivă copilărie! Și până când puterea electrică s'a început încă de mai mult timp a se esplica din punct de vedere științific, bucurându-se considerațiunile basate de rezultatele cele mai grandioase, până când electricitatea animală s'a documentat foarte evident în secolul trecut de fisicii cei mai renumiți: puterea magnetică a corpurilor mineralice s'a tratat foarte lateral și numai în secolul nostru s'a putut aduce unele rezultate mai îmbucurătoare pe calea științifică în privința așa numitului „magnetism animal“.

De ôrece existența electricității animale e pe deplin constatată, nu vom avé nedreptate decât presupunem, că sistema nervilor animal-umani trebuie să fie influențată pe lângă aceea și de o altă putere, care se însemnă ca puterea magnetismului animal, despre care vom vorbi în următoarele mai în detail.

Sub magnetismul animal se înțelege o putere, prin care omul e în stare a eserită o acțiune necunoscută asupra altor indiviți, când el lasă numai prin voința sa se făptuiescă spre densusii principii seu însufletit; prin urmare: magnetismul animal e o activitate neponderabilă și care se reversă prin nervii animal-umani.

Activitățile acestei puteri s'au observat mai sigur la ômeni; mulți partizani ai magnetismului animal au voit să documenteze, că la aceea participă și animalele și vegetalele, ieră unii aprobază așa numitul auto-somnambulism, adeca aceea posibilitate, că aceleași fenomene magnetice se arată la unele persoane fără ver-o mijlocire părută a unei a doua persoane în urma-re a unei bôle.

Influența magnetico-animală a unui individ asupra altuia se numește magnetizare și acesta se întemplă mai îndatinat prin întrebuițarea mânilor. Unii magnetizatori își încep lucrul cu acea, că se pun în raport cu persoanele magnetizătoare, ce se efeptuiesc prin aplecareă palmilor pe cap, pe fole, genunchi ș. a. Aceste magnetizări se pot schimbă în multe feliuri, după care apoi primesc diferite numiri. Așa d. e. se deosebește: magnetizarea palmară, când magnetizatorul îndreptă

întreaga sa palmă spre persoana magnetizândă; magnetizarea digitală expandată, decât influențază numai degetul cel mare, magnetizarea marginală seu dersală, decât influențază asupra persoanei magnetizândă marginea seu dosul mâinii magnetizătorului etc.

La aceste magnetizări mâna se aduce seu în atingere nemijlocită cu persoana magnetizătoare, seu se ține unii centimetrii îndepărtată de corpul ei. În cazul prim se aședă mâna pe o parte a corpului, seu se ating mereu-mereu unele părți seu și corpul întreg. Une-ori magnetizatorul face aci și o mișcare cu degetul ca și când ar voi să stropescă cu o fluiditate seu își mișcă latul mânilor, așa ca și când ar voi să stringă ceva seu să vântureze pe respectivul individ. așa, că prin aceea purcede o ventilare lină, ce se întemplă de regulă mai pe urmă. Ca procedura cea mai activă se crede aceea magnetizare, la care se întrebuițază numai degetul cel mare și celelalte degete se îndreptă spre o parte, ori se închid ca pumnul, așa, că vârful degetelor mari ținute, lângă olaltă se aședă pe mijlocul frunții, apoi se conduc până la nas în jos, de aci se îndreptă în jos peste piept, fole până la vârful picioarelor. Acesta magnetizare se repetază de mai multe ori.

Decă se înfătoșeză odată starea magnetico-somnambulă, atunci e de ajuns spre a o readuce numai suflarea magnetizătorului pe magnetizatul, privirea, demândarea seu numai voința aceluia. Trăsăturile negative, prin cari se tredește individul în somnul magnetic custau din frecăturile cu dosul mâinii în direcțiunea contrară. Înse e de însemnat ca un ce estraordinar, că la tôte aceste magnetizări magnetizatorul trebuie să fie eliberat de ori ce cugete rele; se recere dela densusul o sănătate deplină așa corporală, cât și spirituală; căci abnormitățile corporale și spirituale le pot străportă foarte ușor. Reparabil activează pentru magnetizător obiecte portate de densusul, seu unele părți despărțite de densusul (precum e pèrul din cap ș. a.) sticle ș. a., ieră mai cu semă bateriile magnetizătoare seu nemagnetizătoare.

Cel mai important reprezentant al învățurii, că puterea magnetică pôte se fie activă și în corpul ome-nesc într'un mod de o putere vindecativă, a fost medicul A. Mesmer, care a produs în secolul trecut în Viena și Paris un șgomot foarte mare. Mesmer a fost primul, care a inventat o baterie magnetică, servindu-se de ea nu numai spre înlocuirea magnetizării sale proprii, ci totodată spre a puté supune o mulțime de bolnavi activității magnetismului animal.

Bateria lui Mesmer e compusă din o gălétă de lemn de o afundime de 3—4 dm., care e implinită cu mai multe butelii implute cu apă; aceste butelii sânt aședate în o ordine fiesată, în al căror între-spățiu se află până la o determinată înălțime: apă, sticlă duminată, pulbere de fier și alte corpuri. Găléta acesta e provădută cu un coperemânt, prin care trec mai multe vergi de fier, ieră cu cealaltă mână le frecă. În mijlocul găleții se află o „butelie centrală“, peste acesta o vèrgă de fier, care merge printre coperemântul găleții și care e în directă coatingere cu butelia numită. Vèrgă de fier e provădută cu o sfôră de lână seu de cânepă, cu care se legă peste trup persoana morbosă seu magnetizătoare. După ce s'a magnetizat acest aparat mai nainte de magnetizatorul însuși și după ce s'a pus acesta în raport cu persoana magnetizândă: urmază adese-ori tot aceleași acțiuni, ca și la magnetizarea simplă a magnetismului animal.

Ca un individ să pôtă magnetiză pe altul, e condițiune necesară varietatea constituțiunii și a stării de viêtă, și cu preferință un deosebit grad de tărie în capacitatea activă a sistemii de nervi. Este o faptă con-

stataă, că secul femeiesc se pôte pentru iritațiunea sistemii sale de nervi mai bine aduce în starea magnetică, decât cel bărbătesc, înse și pruncii sânt capabili: ieră la relațiunile întorse ale puterilor de nervi o femeie pôte să magnetizeze pe un bărbat cu succes bun, ba însuși un individ bărbătesc pe altul.

În individul magnetizat acțiunea acesta constă numai în schimbarea simțimentului comun și a stării de sănătate, când d. e. purcedea la primul moment un simțiment particular, o tremurătură seu o infurnicare a corpului seu. Pe lângă grăbirea și întărirea pulsului cel mai general fenomen e însași înalta căldură a corpului. La o acțiune mai mare pleopele se întind cu neputință d'a le deschide cuviincios și tot-d'odată purcede o plecare spre dormire, fără a se puté învinge acesta. Simțurile sânt încă necurmat active, dară cu mult mai amorțite seu nesănătos iritate. Spiritul e pururea turburat seu ceva confus; ieră suvenirea e mică seu a dispărut totalmente. De multe ori se arată încă și visiuni. Însă cele mai multe persóne magnetizate nu trec otarul acesteii pozițiuni.

Acăsta stare, care purcede seu prin o magnetizare nedepinită seu la finea ei, se numește dormitarea magnetică, și trece cu continuă influință mai iute seu mai mereu în somnul magnetic, în care se pôte recunoște forțe bine prin o deosebită seninătate a feței un simțiment plăcut al dormitorului. Pleopele sânt mai adeseori închise, însă și în unele casuri, unde acele stau deschise, ochiul e neclătit și pupila nemișcată.

Somnul magnetic introduce mai în totdeuna celelalte fenomene magnetice și apoi ierăși le încheie. Acest somn trece prin influința continuă a magnetizatorului în starea deșteptării magnetice (la Clair voyance). În acăsta pozițiune se pôte cunoște mai ușor strinsa relațiune a persónelor magnetizate cătră magnetizator, căci prin apropierea acestuia somnul se susține, ieră prin îndepărtarea sa seu numai prin apropierea altor indiviđi persóna magnetizată se trezește. Cunoștința tulburată a somnului magnetic trece deci în delipte imaginări și sirguințe, și se combină cu somnul magnetic o viziune, care însă e de o specie caracteristică și are o asemănare cu aceea, care se înfățișeză ca urmarea unor discordanții morbóse ale persónelor cu o sistemă de nervi slabă și iritată sub numirea „somnambulismului”. Dară somnambulismul magnetic posedea aceea însușire, că la densus se modifică se înalță și perfecțiunează prin relațiunea cătră magnetizator și prin influința acestuia tocmai aceea capacitate, care nu lipsește nici așa numitului autosomnambulism.

Individul magnetizat se deșteptă prin somnambulism din somnul magnetic tocmai așa puțin, ca un dormitor prin vis din somnul comun, și fiind că aceea pozițiune e de tot caracteristică, de aceea nici nu are somnambulul în deșteptarea posterioară nici o suvenire la aceea, ci numai pentru óreș-care afinătate a ambelor stări, tocmai ca într'un vis. Din contra: somnambulul își aduce aminte în starea somnambulismului de personalitatea sa și de esperințele și observațiunile, pe ce basază posibilitatea meditațiunii și a opiniunii înlocuite în densus.

Întrarea și susistarea somnambulismului în starea magnetică se numește de comun crisă magnetică, și adea de aceea, pentru că în acăsta se împlinește arătarea mijloecelor spre vindecarea bólelor. În crisele următoare are loc suvenirea spre cele premergătoare, dară nu în întretimpuri. La acăsta stare ajung numai unele din acele persóne, cari nu sânt fără primirea influinței animalo-magnetice, pentru că aci se recere o dispozițiune deosebită. Acest somnambulism nu se deosebește nici decum de cealaltă stare animalo-magnetică, căci

somnul magnetic și atêrnarea somnambulului dela magnetizator duréză în continuu. Încet cu încetul își pierd crisele din putere și perfecțiune; somnul magnetic devine mai ușor și sêmênă cu somnul comun; dormitarea magnetică încă dispore, după aceea apoi trece în somnul magnetic, și în general de sine se desființeză activitatea influinței magnetico-animale.

La un grad pré înalt al influinței magnetico-animale se purcede — óreș-cum prin încărcarea sistemii de nervi — o periculósa stare ametită, ce se numește somnul duplu magnetic (germ. magnetischer Doppelschlaf, Hochschlaf, magnetische Entzückung), unde se află somnambulul într'o astfel de stare a uimirii, desfătării și a încordării, încât se pare că și-au perdut tóte simțimentele corpului lor și că plutesc în câmpia ceréscă, privindu-se răpiți din lumea adevêrată.

Fenomenele magnetismului animal s'au căutat a se esplică de un fluid particular al nervilor, seu prin analogie cu electricitatea, și isvorul lor s'a cercetat specialmente în sistema gangliilor, însă fără ca să se fie putut ajunge prin aceste recepteri la descoperirea naturii sale. E drept, că magnetismul animal s'a întrebuintat forțe multiplu ca medicament, însă esperințele ne arată, că aceea s'a întrebuintat pân'acuma forțe rêu, astfel, încât se pôte cu tot dreptul susține, că prin acăsta întrebuintare s'a făcut mai mult contrar sănătății, de órece aceea magnetizare s'a condus — parte din curiositate, parte din credința în minuni — până la gradul cel mai înalt și cu influință rea pentru constituțiunea magnetizatorului. În presințe s'au învoit mai tóte autoritățile de știință cu aceea: a lăsă magnetismul numai pân'atunci să influințeze asupra persónelor magnetizătoare, până când nu urméză nici un fel de somn.

Mesmer a fost primul, care a ficsat unele reguli pentru întrebuintarea magnetizării animale. De și s'a servit la început de un magnet, de unde și-a primit fenomenul numirea sa, totuși mai târziu s'a iásat de acesta, aplicând bateria mai sus caracterizată. Acțiunile frapante, așa în privința vindecării bólelor, ca și a altor fenomene așa dicend miraculóse, au deșteptat un sgomot spiritual destul de mare; însă curénd se scolară și dușmanii în contra acestei metode nóue, cari au vorbit cu tóte armele minții și ale esperinței în contra magnetismului animal, până când se arétă tot în acel timp un numer mare de credințioși și apêrători pentru magnetismul animal.

Autorități cunoscute, ca Franklin, Lavoisier ș. a. nu au putut denegă științificarea înșelăciunilor lui Mesmer, și de și toți magnetizatorii după Mesmer nu au influințat așa de strêordinar, ca acesta; de și s'au mestecat în esperimentele magnetice multe fantasii ne-bune și amăgiri triviale: totuși magnetismul animal e pururea o putere nenegabil misterioasă a naturii, cu care merită într'u adevêr să se ocupe cugetătorii serioși.

Da! Cugetare serioasă se recere fără îndoieală la esaminarea, la esperimentarea secretelor naturii, ieră nu aceea cupiditate după bani, de care a fost însufletit acel „profesor” din Dania, care a cercat în timpul modern să arate în Germănia și Austro-Ungaria puterea magnetismului în publicitate și fără cunoștințe științifice.

Acest profesor, pe care l'au numit ómenii un înșelător, și care a atras de altă parte mulți admiratori în partea sa, e Hansen! El a arétat în anul 1878 în diferite orașe din Germănia — prin mai multe esperimente publice — puterea magnetico-animale; el a dat la începutul anului 1880 în căpitala Austro-Ungariei și în Budapesta cele mai suprinđetóre probe ale puterii magnetice, seu precum se dicea pe atunci despre pu-

țerea lui: a străportă pe un individ în starea nevoiței deplinite.

Magnetizarea acestui profesor s'a constatat din partea facultăților medicinale din Viena și Budapesta ca contrară sănătății omenesci; însă de aceea totuși nu trebuie să reprobăm lucrul nedeprins și încă necunoscut, ca fantasmă nesănătoasă, ci să credem, că în natura așa numitului „magnetism animal“ trebuie să fie ascunsă o lege fizicală, o putere încă problematică, care activează până acum într'un mod necunoscut de mintea omenescă, și a cărei deslegare științifică poate să reese în niște secolii viitori!

G. Pocrean.

Bătăile inimii.

D. Marey a făcut în privința bătăilor de inimă niște esperiințe cari i permit a distinge și a studia deosebit bătăile jumătății drepte și pe acele ale jumătății stânga.

Se știe, că aceste două jumătăți ale organului central al circulațiunii n'au între ele nici o comunicațiune și nici nu conțin același fel de sânge. La vigore ele pot fi considerate ca două inimi deosebite cari se numesc simplu inima dreaptă și inima stângă.

Înima dreaptă nu conține de cât sânge vânos, sânge negru, pe care e însărcinat a-l trimite plămânilor, unde acest sânge negru absorbă oxigen, desface acid carbonic și se preface în sânge arterial său sânge roșu.

Inima stângă, în care se adună sângele care se întorce de la plămâni, e însărcinat a trimite prețiosul lichid în toate părțile economiei.

Plămânii sunt aprupe de tot de inimă și puțin voluminoși în privința corpului: inima dreaptă are prin urmare cu mult mai puțin de lucru de cât inima stângă; chiar din acesta cauză ea e mai arare-ori bolnavă și adesea e foarte de trebuință pentru medici de a distinge afecțiunile sale de acelea ale vecinei sale.

D. Marey isbuti a face acesta prin cardiographul seu, mic aparat care înregistrează automaticește bătăile inimii și care poate fi mănuit singur fără nici o asistență.

Bătăile de inimă se înscriu ele însele pe aparat, sub forma liniilor sinose al căror aspect e cu totul diferit și cu un tip foarte net pentru inima dreaptă și pentru inima stângă.

În casurile de bătă, în casurile în cari curbele s'ar apropiă una de alta, se poate distinge deslușit aceea care aparține inimii drepte, făcând să varieze ritmul respirațiunii. Acest ritm n'are nici o influință asupra modului cum bate inima stângă; el are, din contra o însămnată influință asupra modului cum bate inima dreaptă ceea ce se înțelege foarte ușor, fiind că numai acesta din urmă este în raport direct cu plămânii. Din contră, un exercițiu mai mult său mai puțin violent, lasă intactă forma bătăilor inimii drepte, însă modifică pe aceea a bătăilor inimii stânga, care e în raport direct cu muscelele membrilor. Va fi deci cu puțință, prin două probe, a determina răpede care este curba, care aparține fie-cărei inimi și de a studia, prin urmare, alterațiunea pe care a suferit-o curba normală.

Acesta e un nou serviciu pe care îl aduc fiziologiei și medicinei aparatele înregistrătoare, atât de ingenioase ale dlui Marey.

R.

F e l i u r i t e.

Limbagiul insectelor. Un învățat engles a făcut o descoperire foarte surprinzătoare. După dânsul, muscele ar avé un limbajiu particular, pe care nu-l pot pricepe

urechile omenesci, dar care devine clar pentru celelalte insecte. Nu e vorba de biziirea insectelor, pe care o auzim adesea și care rezultă din mișcarea răpede a aripelor lor. ci de niște sunete particulare care formeză un limbajiu, un mijloc d'a se înțelege. Acesta descoperire s'a făcut prin ajutorul microfonului. Se știe, că microfonul permite d'a face simțite pentru urechi sunetele cele mai slabe. precum microscopul mărește obiectele pentru ochi. S'a pus o muscă pe tăblița instrumentului. S'auziră foarte bine șgomote diverse, cu totul deosebite de sbirniitul aripelor, și asemănându-se cu nichizarea unui cal în depărtare.

Stropirea florilor în ole. Stropirea, dice „Neueste Erfindung“, este una din lucrurile cele mai însămnate în cultura plantelor de apartamente și de sere. Trebuie mai întâiu să te asigurezi că planta are în adevăr nevoie de apă. Pentru acesta, este de ajuns de a lovi cu degetul pe mijlocul părții laterale a olei. Dacă se obține un sunet clar, planta are nevoie de apă; dacă vuetul este surd, acesta e o dovadă că există încă destulă umiditate. Nu trebuie să stropesci mai mult de o dată său de două ori pe zi, dimineața în timpul veri, sêra în timpul iernei, dar nici odată când sôrele bate în plantă. Nu trebuie să te servești nici odată de apă de puț, ci de apă de ploie, său de apă curgătoare.

Acid citric pentru a îmbunătăți apa. Dr. Langfeld a făcut o serie de esperiințe prin care probază c'o parte d'acid citric lasă la 2000 părți de apă, care conține animalcule, este destul să le omore în mai puțin d'un minut. Animalculele se lasă cu repezițiune la fund. Soluțiunea însă a acidului citric trebuie să fie prospătă.

Păstrarea merelor. Spre a păstră merele se întinde un strat de nisip uscat în fundul unei lădi său al unui butoiu, peste care se așeză un rând de mere, ce se acoperă cu un strat de nisip și astfel până sus. Merele astfel îngropate în nisip se păstrează foarte bine până în luna maiu și chiar până în juniu.

O rețetă. Pentru 24 raci într'o tingire, puneți o sticlă de vin alb vechiu, o cêpă tăiată în două, patru căței de usturoi, pătrungel, o litră de unt prospăt, sare și piper. Lăsați să fierbă în timp de trei sterturi de cês. Apoi aruncați racii bine spêlați — mai bine ar fi spêlați în vin — în acesta sêmă, lăsați-i să fierbă un sfert de cês, și-i serviți caldi la mesă.

C u g e t ă r i.

Plăcerea nu este de cât o situațiune; fericirea este o stare.

Conștiința este un judecător care nu poate fi corupt.

Omul nu merge la glorie pe un drum de flori.

Mintea schițeză fericirea pe care virtutea o sêvêrșește.

Nici odată dreptatea nu trebuie sacrificată bunetății.

Reutatea esiste mai adesea cu prostia de cât cu spiritul.

Dreptatea este cea mai bună spadă.

Fericirea este odihna dorințelor.

Limba unui mut prețuiește mai mult de cât aceea a unui mincinos.

Sunt două feluri de ômeni cu care e bine să nu trăiești: proștii și reutăcioșii.

A nu fi bun de cât sie însuși este a nu fi bun pentru nimic.

Fericirea altuia este o otravă pentru invidios.

Politețea constă în a cugetă lucruri oneste și delicate.

A laudă o faptă rea este a o comite.

Cronică bucureșcă.

17/29 octombrie.

Țile daurite, seri și dimineți învelite de ușoare vânturi de ceta ca fericirile pământese de melancolie, nopți argintose, iecă timpul care a urmat posomoritei și ploiosei vremi, plină de frig, în care Scorpio a luat locul Cumpenei. De aceea toți, vedând sorele, vedând luna, ies din case, ies pe uliți, ca furnicile din mușuroiele lor, simțind, că zilele calde și frumoase au sosit. Astfel, pretutindeni lume: pe poduri, la șosea, prin restaurante, pe la cafenele-cântânde, și pe la teatrul Dacia, numai la teatrul Național nimeni! A dóna reprezentațiune a lui „Nea-Frățilă” s'a jucat ca în familie, adeva în fața unui forțe restrins număr de privitori; asta a costat pe societatea dramatică câteva sute de lei deficit, care a fost pentru piesă lovitura-i de grație. În fața acestei indiferențe ce publicul bucureșcean arată teatrului, se ne mai întrebăm cine e cauza și a cui e vina? Căutați în cronică-mi trecută și veți găsi răspunsul.

Și nici un semn care se ne arete, că acesta stare de lucruri se va îndreptă. căci „Nea-Frățilă” abiă detronat de pe așe, „Strigoiu” i-a luat locul. „Strigoiu” o veche melodramă în 5 acte și încă pe atâtea tablouri de Jules Dornay, nu e alt de cât icóna fidelă a decăderii literaturii și artei dramatice. Cu tóte aceste, moștenitorul lordului Duglas, strigoiu cu fața de marmoră care, de și frumos și bine sugrumat, înviează neconținut pentru a se inamora de tóte fetele drăgălașe pe cari le 'ntălnesce, vrând se le sugă sângele; morții ieșind din morminte; trăsnetul care-i așteptat, dar care nu mai sosește; tóte aste plac naivilor cari âmplu galeriele și parterul, dar cari nu sânt în stare se âmple și posunarele societărilor după cum ar trebui.

Astfel după patru reprezentațiuni, direcțiunea, vedând că nici „Strigoiu” nu póte face pe publicul se frecuențe teatrul, ci din contra-l face se fugă, se hotari a relua „Olteanca”, operetă națională în tóte stilurile străine, în speranță, negreșit, că farmecele ei, nu ale piesei, ci ale dșorei Velner, care interpreteză rolul Olteancei, va înduplecă pe bucureșceni se alerge spre a o admiră.

Și póte, că ar reuși întră câtva, decă opera, care aseră și-a deschis stagiunea cu „Aida”, cea mai scumpă pobobă a măiestrului Verdi, nu va absorbi publicul în partea ei. Debutul a fost superb. Decă nu pot dice: nici odată, pot însă dice că de mult Bucureșcii n'au avut s'aplaude o asemenea trupă, în care toți artistii se întrec se „atingă frisele”, ca se me exprim în termeni de culise, în executarea partiturilor lor.

Aseră n'am putut asistă pân' la fine, locurile fiind tóte prinse și eu pré obosit pentru a sta o întregă seră de santinelă; în schimb am asistat vineri sera la repetițiunea generală și simțirile sub acăror impresiune am eșit din vasta sală cufundată în întuneric, de unde ascultam pe artiștii ce repetau pe scena luminată numai de câteva becuri și de resfrângerea lampelor orchestrei, au fost din cele mai plăcute. Într'o seră de primă reprezentațiune mulțimea cea peste măsură, sgomotul și șoptele publicului, esitarea séu emoțiunea artistilor ș. a., te distrag ore-cum și la eșire, nu-ți rămâne decăt o impresiune mai mult séu mai puțin nedesăvărșită; pe când într'o seră de repetițiune generală, când ești singur în mijlocul vastei obscurități și singu-

retăți care domnește împregiuru-ți, în sală, e cu totul altfel. Eram atât de absorbit, pe când ascultam, cât nu mai luam séma nici că eroii egipteni și etiopiani ai piesei erau în costumele vécului nostru, nici că portanturile despoiate de decoruri séménau a niște schelete lungi și subțirateci.

La actul al 3-lea, unde simplitatea de decor, consistând numai din fondal, eră ușor de aședat, iluziunea mi-a fost completă. Nilul, alunecând leneș printre țermii-i de palmieri, ale căror șópte misterioșe par a șopti călătorului singuratec tainele trecutelor vécuri, mărșul templu al Isidei, ascuțitele stânci de granit, tóte aceste scăldate de valurile de melancolica lumină a lunei, scăpând din norii pe cari i brodeză cu argint, transportau gândurile mele, fermecate de accentele dulci ale orientului, spre alte țeri și alte vremi. Dșóra Adalgisa Gabbi este o desăvărșită Aida; dșóra Pretziosi o grațioșă Amneris și d. Pinto un Ramfis din cei buni. Aceștia sânt artiștii aduși din nou, pe cari Bucureșcii nu i-au avut încă în zidurile sale. Cei alți și adeva: Dd. Petrovici-Radames (tenor) și Pogliani-Amonasro (bariton) au fost de mult apretiați de publicul nostru; ei sânt copiii resfățați ai obicinuiților operei, căci vocea și jocul lor totdeuna au șciut se ne farmece, și se ne transporte.

*

Și pentru că vorbim de „Aida”, iecă în scurt subiectul acestei opere care a consăntit numele lui Verdi:

Aida, fíca lui Amonasro regele Etiopiei, se află ca sclavă la curtea Faraonilor unde nimeni nu cunoșce înalta ei pozițiune. Amonasro, spre a-și scăpă copila, se scólă contra Egiptului. Radames e desemnat de Ței ca acel care va conduce armele egiptene la victorie. El plécă vesel, sperând, că întorcându-se invingător, va puté solícită și căpétă și libertatea și mâna Aidei, care îl iubí. Dar Amneris, fíca regelui Egiptului, încă iubeșce pe Radames și nenorocirea ei e că ghiceșce în Aida pe o rivală. Radames revine victorios aducând, între alți prinși etiopiani, și pe ênsuș Amonasro, tatăl Aidei, regele Etiopiei, pe care nu-l cunoșce. Acesta trece de un oficier, care a apérat până 'n ultimul moment pe regele seu, căduț pe câmpul de luptă. Radames e cu pompă încoronat, și, drept culme a gloriei și a măriri, regele i ofere mâna Amnerisei.

Trec peste disperarea Aidei și necasul lui Radames. În actul al 3-lea, care fără contradicere e cel mai frumos, Amneris, în ajun de a deveni soție, e condusă la templu Isidei spre a imploră favórea ei. Aida, căreia Radames i ceruse o întâlnire, apare. Amonasro, care suprinsese amorul ei, se arată și-i cere în numele patriei, al Țeilor, al mamei ei, se afle dela Radames drumul pe care egiptenii vor merge întră întimpinarea armelor Etiopiei ce năvălise din nou în Egipt. Cu câtă greutate inima curată a Aidei se înduplecă se-și mântuiescă patria printr'o trădare! Radames vine se mai vedă încă odată pe iubita-i Aidă care-i spune, că amorul l'ăștéptă lângă Amneris. El protesteză. Aida i arată primejdiile la cari s'ar espune el, și la cari ar fi espusă ea și tatăl ei, decă s'ar împotrivi la acéta înșóțire, căci cine ar fi putut se 'nfrunte voința regelui, mânia Amnerisei, porunca sacerdoților cari, în timpii vechi ca și în timpii noi, au cărmuit séu au vrut se cărmuiescă lumea?

Un singur mijloc e de scăpare: fuga. „Sé fugim de arșitele neospitaliere ale acestor câmpii góle”, dice Aida în cea mai vie expansiune. O nóuă patrie se deschide amorului nostru!... Acolo... prin păduri fecióre, necălcate de picior omenesc, profumate de flori, în necunoscute estase vom uită lumea! — „Sé fug cu tine pe un pământ străin?! Sé-mi părăsesc țera, altarele Țeilor noștri! Cum aș puté se uit pământul unde am

cules întâia-mi cunună de glorie; cerul amorurilor noastre?« Radames hesită, dar amorul Aidei, viitorul pe care acesta i-l arătă desfașurându-se 'nainte lor, în colorile cele mai atrăgătoare, îl înduplecă. Ei vor fugi, dar pe care drum spre a nu se întâlni cu armele egiptene cari vor da pept cu năvălitorii? Gurile Năpatei sînt încă neocupate. Radames pronunță acest nume. Amonasro, care e ascuns, l'aude. „Acolo vor fi ai mei!“ exclamă el. Radames oftând, că Amonasro, tatal Aidei, e regele Etiopiei, vede greutatea imprudenței ce a comis. Dar Amonasro îl imbie: un tron și Aida l'așteptă.

În acest timp Amneris, eșind din templu, i surprinde. „Trădătorule!“ strigă ea lui Radames. „Curend! fugiți!...“ strigă acesta Aidei și lui Amonasro, care ese tîrind pe fiica sa, ier el se predă în mânele Capului Sacerdoților. Aceștia de sigur îl vor osândi morții. Amneris voiește a uită pe Aida, și a o iubi pe ea. Însedar! Tribunalul sacru (?) îl condamnă a fi îngropat de viu în mormântul săpat sub altarul zeului, în subteranele templului lui Vulcan. Dar aci, după ce piatra fatală se lasă pe gura mormântului, ce visiune se 'nfățișează ochilor sei? E Aida, despre care nu se mai știea nimic și al cărei tată perise în învălmășela fugei. Ea presimțise condamnarea lui Radames și intrase pe ascuns în mormântul ce se deschidea pentru el, ca aci, departe de ochii lumii, să móră 'n brațele lui!

*

Astăzi a avut loc deschiderea corpurilor legiuitoare, convocate în sesiune estraordinară, pôte spre a se mulțămii membrilor lor pentru serviciile aduse patriei și a li trimiși în urmă să se primble, cu pompa obicinuită, adeca: cu cele 100 tunuri slobodite în delul Spirei; cu escorta de gendarmi calări dinaintea și dinapoia Regelui; cu caretele diplomaților cu chivere și haine găitanite cu aur și cu argint și cu mesagiul:

„Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați“.

Dar nu vi-l mai citez, fiind sigur că-l veți găsi în toate diarele noastre. Tribunele erau pline; cel mai întunecos colț nu eră neocupat: diplomația, oficialitatea și ceialalți sërmani muritori toți erau în pîr. Ședința se deschide, lucrul începe, dar cei mai mulți se duc la Herestreu ca s'asiste la distribuțiunea premiilor celor cari le-au obținut la concursul de agricultură și industrii derivate.

Mândră eră acesta espozițiune unde ochiul înveselit putea s'admire toate produsele județului nostru! Cu părere de rêu însă am constatat, că produsele de agricultură propriu dișă au fost mai puțin bogate ca în anul trecut; în schimb cele de industrii derivate au fost mai în belșug. Ori cum, sînt frumoșe aceste espozițiuni agricole și scopul lor și mai frumos! De aceea, și publicul a venit în forțe mare număr. Nu e vorbă, pôte să fi contribuit la asta și timpul cel frumos care a domnit astăzi și care hotărînd pe fie-care să facă un tur la șosea, îl hotărîa să străbată și mica distanță ce desparte rëndul al 2-lea de pavilionul espozițiunii. Și dovadă că toți eșise din oraș e că, cu tótă a tot puternicia poliției cu care sînt în bune relațiuni, a trebuit să trecă o oră de alergături pentru ca să se pótă găsi o trăsură cam hodorogită, cu un cal șchiop cu altul chior și cu visiul surd. Cu acesta ocașiune trebuie să observ că localul espozițiunii e pré departe de oraș. Ar trebui să fie aci, în una din marginele lui tocmai unde atinge tramvaiul, pentru ca lumea să pótă merge mai cu înlesnire și cu mai puțină chultuielă, care lucruri lipsind, pe mulți opresc de a avé plăcerea să vi-

sitez o atare espozițiune și jignesc chiar scopul și interesele acesteia.

*

Un eveniment al sêptemanei, vrednic de înregistrat, e și acela că „Telegraful“ (vorbesc de diarul ce pörtă acest titlu) și-a mărit formatul. Asta pôte pentru, că sîntem în pređiua alegerilor. Încă patru colone disponibile pentru spriginirea candidaților și înșirarea crimelor oribile, teribile, sângerose, misterioșe și grozave.

La revedere!

A. C. Șor.

C o c o n a ș u l.

Este sigur că, în tôte epocile, au existat omeni care au sacrificat pré mult maniei modei, care ș'au consultat mai mult oglinda de cât intelegința, care au cultivat mai mult plăcerile de cât datoriele lor.

Dar cred că nici odată n'a fost dată cui-va s'asiste la spectacolul ridicol ce ne oferă o mare parte din junimea actuală.

Negreșit, dela începutul secolului nostru, s'au vëndut născënd și dispărënd tipuri singulare, chiar ciudate prin eleganța lor esagerată, și care tôte aveau defectele, maniele, ridicolele lor; dar numai în dijele noastre s'au putut vedé aceste defecte, aceste ridicole, aceste manii întrunite pe capul tipului, devenit legiune, care se numeșce Coconașul.

În adevër, toți cei care l'au precedat, nu erau proști și aveau ce-va interesant: gangrena nu rosesse tôte facultățile lor; mai trăia în anima lor o pasiune mare și generosă, care supravețuia după naufragiul virtuților lor; unuia i plăceau artele, altuia gloria; acesta se entusiasmă pentru un mare poet, acela se fălia cu iubirea.

Dar coconașul actual n'are nici o pasiune, și se laudă d'acesta; nici un instinct pentru ce este bun și frumos, sêu cel puțin îl înăbușeșce; nu iubeșce, nu apreciează nici pictura, nici musica — bine inteles musica și pictura cea mare, a măiestrilor — nici cărțile bune; amorul patriei, amorul familiei îl lasă rece; el negă iubirea, își ride de tinerețe și s'ar disperă decă cineva l'ar crede tinër.

În aparință, nu crede în nimic; își face o fală d'a fi vițios și nu ié în serios nici omenii, nici lucrurile; nu face escepțiune de cât pentru el.

Ignorant și plin de îngâmfare, otăreșce despre tot, judecând fără apel și condamnând fără s'asculte.

Brutal și fără grație, își ride de galanterie, acea flóre a politeței.

I plac vorbele comune și vulgare și le întrebunțeză de preferință.

Decă coconașul își ié o amantă, fiți siguri c'o va alege printre cele bêtrâne... dar bogate.

Va vorbi de tatăl seu fără respect și va convorbi cu sororile sale ca și cu prietenii sei.

Ca literatură, a studiat operetele ce sînt la modă și romanțele lui Paul de Kock. El n'are nici chiar calitățile defectelor sale. Jócă cărți fără calcul și nu e tîrit de aprinderea jocului; nu e lacom, de și prânđeșce la birturile cele mari; bé vinuri renumite și mănăncă fructe rare, dar numai pentru că sînt scumpe, și pentru că i se pare că face pe vecinul seu de mesă să se mire.

Fără generositate, fără fast, el se ruinează proșteșce; ar fi mai esact d'a dice că alții îl ruinează. Cel puțin, decă ar fi elegant, decă s'ar îmbracă cu gust. Dar nu; priviți-l: cu o pëlérie pré mică, cu o haină pré strîmtă, cu cravate care bat la ochi, cu gulere es-travagante, etc.

În resumat, stîrpirură morală și ridicul fisic, conașul, în societatea modernă, nu este de cât o ființă absurdă, pe lângă care ori-cine trece dând din umeri.

Ceea ce-mi pare și mai trist este că acesta ființă leneșe, atât de puțin interesantă, pôte interesă pe cineva și că nu dispore născut mort sub disprețul public. Moralistul nu se pôte opri d'a fi amar surprins vîdînd că sînt femei care-l incuragăză găsindu-l amabil și primindu-l în societatea lor.

Vauvenargues, mort în 1747, adevca într'o epocă destul de coruptă, a zugrăvit cu o artă magistrală, în „Consiliurile sale cătră un tinăr“, portretul aceluia pe care femeile îl numesc om amabil, portret care, sub tôte puntele de vedere, ar puté trece de portretul conașului. Cred că cetitorul imi va mulțămî decă voi completă acesta răpede schiță cu citațiunea următoare :

„Ceea ce femeile numesc om amabil, este un om pe care nimeni nu-l iubeșce, care nu se iubeșce de cât pe sine și plăcerea sa, și declară acesta fără cea mai mică esitare; un om, prin urmare, care e nefolositor celorlalți ômeni, care e supărător pentru mica societate pe care o tiraniséză, care este îngâmfat, fudul, rîu chiar din principiu; un spirit ușor și frivol, care n'are nici un gust otărit, care nu stiméză lucrurile, nici nu le caută nici odată pentru ele, ci numai pentru considerarea ce crede că este legată de dînsese, și face tot prin ostentațiune; un om care desprețuieșce totul, desprețuieșce afacerile și pe cei care le tratéză, guvernul și pe miniștri, operele și pe autorii lor; care crede că tôte aceste lucruri nu merită ca cineva sê se ocupe de ele, și că nimic nu e prețios de cât a avé o avere mare sêu darul d'a spune nimicuri; care pretinde însê tot și vorbeșce despre tot, fără modestie; într'un cuvînt un lanfaron fără virtuți fără talent, fără gust pentru glorie, care nu vede în lucruri de cât partea lor glumetă, și-și pune meritul seu de căpetenie în a ridiculisa tot ce este pe pămînt respectabil și serios.

„Băgați dar bine de sêmă sê nu luați drept lume acesta mică societate de ômeni mai mult de cât îndrăsnită, care consideră restul ômenilor ca nimic și la rîndu-le nu sînt mai puțin desprețuți. Acești ômeni atât de presumțioși vor trece iute ca și modele lor, și n'au în conducerea lumei o parte mai mare de cât saltimbancii și acrobații; decă norocul le dă unde-va o autoritate ôre-care, acest fapt pare nu numai rusinea acelei națiuni, ci este și semnul decadentii spiritelor“.

„Român.“

J. de Perez.

D o l o r o s a.

— Veđi ilustrațiunea de pe pagina 517. —

Un ideal poetic . . .

Frumosă e femeia când bucuria cerescă i aduce pe buze surisul dorilor, dar döră și mai frumösă când vîlul suferințelor i adumbreșce fața cu o melancolie intunecösă.

Poetul când o cîntă în starea acesta, intonéză accentele cele mai duiöse; pictorul când o zugrăveșce, întrebuintéză colorile cele mai delicate.

Căci ea este cea mai frumösă elegie poetică. Pri-viți-o ! Cine ar puté remăné rece ? ! Pe cine n'ar emoțiönă ? !

I. H.

E c h o.

Oficierul : În ôra trecută v'am vorbit despre stima ce soldatul datoreșce mai-marelui seu și despre tractarea afabilă ce acesta trebuie sê aibă față de soldatul. Deci ce datorezi oficierului ?

Soldatul : Stimă.

Oficierul : Și ce-ți datoreșce dl locotenent ?

Soldatul : 4 fl. 36 cr. plata de servitor pe luna trecută.

*

Guvernanta : Numeșce-mi câteva animale de casă.

Emma : Calul, pisica.

Guvernanta : Âncă câteva, Mihaiu !

Mihaiu : Gâsca . . .

Guvernanta : Eu am gîndit numai de cele cu patru picioare. Numeșce-mi unul. De exemplu . . . Unul pe care-l răbdăm în oadaie, de și face sgomot mare, încat nu putem adormi.

Emma : Pianul.

*

Doi ștregari se 'ntălesc. Unul arétă un lanț :

— Așă dară că-i frumos ?

— Da, fôrte frumos ! Câte parale te costă ?

— Nu șciu ! Stăpănul prăvăliei dormiă !

*

— Îmi place mai mult luna de cât sôrele, — ăice Păcală; — sôrele s'arétă când este diuă și prin urmare nu slujeșce la nimic, pe când luna lumineză nôptea.

*

Un țeran întră într'un biurou de schimb :

— Ce vindeți dvôstre aici ? — întrebă el cu mirare.

— Capete de măgar, — respunde grabnic un am-ploiat, care voiă sê ridă de țeran.

— Bine trebuie sê ve mîrgă trêba, — replică să-ténul, — de vreme ce vîd că nu ți-a remas de cât unul.

C e e n o u ?

Hymen. Dl George Rocșin, notar în comuna rurală Ciumediu în comitatul Biharia, la 29 octombore ș-a încredințat de soție pe domnișora Ida Mladinu, fiica fostului notar I. Mladinu în Macea, comitatul Arad. — Dl Amos Nicolau Tulea, învătător în comuna rurală Spata, comitatul Caraș-Severin, s'a logodit cu dșora Sidonia Frentiu din Lugos; cununia se va ținê la 19 nov. st. n. — Dl Mihaiu Vuia, teolog absolut din diecesa Caransebeș, ș-a încredințat de soție pe domnișora Luisa Petroviciu din Hernețova. — Dl Iuliu Aloisiu Mic, ofician la procuratura regescă din Timișora, s'a logodit cu dșora Evelina Chirița, fiica dlui George Chirița preot în Remetea lângă Timișora.

Sinode diecesane gr. c. române. Am anunțiat, că la 7 nov. se va deschide aici în Oradea-mare un sinod diecesan gr. c. compus numai din cler. Acuma aflăm, că și la Gherla se va deschide în 12 nov. asemenea sinod. Credincioșii acelei diecese au adresat episcopului un memorandum, acoperit cu mii de subscrieri, pentru convocarea unui sinod micst. În archidieceasa Blașului s'a ținut încă în luna lui august un sinod diecesan.

Asociațiunea transilvană. Despărțemîntul Sibiuului va ținê adunarea sa generală duminică în 5 novembre în comuna rurală Porcești, sub presiul dlui dr. Ilarion Pușcariu director al despărțemîntului. — Despărțemîntul Blașului va ținê la 12 novembre adunarea sa generală, care în anul trecut nu s'a putut ținê în comuna rurală Bia, din cauza că nu s'au înfățișat destui membri. E trist, decă și pe acolo s'a răspândit deja indiferentismul. Ne plângem, că sîntem eschiși de pe terenul politic, dar ietă nici de terenul acela nu ne folosim care încă ni-a remas liber.

Serbare agricolă. Duminică s'au distribuit premiile la comițiul agricol de Ilfov la București-Herestreu. Regele și regina au presidat la acesta serbare cîmpe-

nescă, distribuind și premiile. După distribuire, numeroasa populațiune sătână, care se adunase la această serbare, a întins — precum cetim în „Românul“ — o horă mândră și frumoasă în curtea școlii de agricultură. Regele și regina s'au preumblat prin horă și a privit la jucători. Spre seră, în refectoriul școlii de agricultură, s'a dat un mic banchet. Serbarea s'a sfârșit pe la 7 ore.

Lipirea mărcilor poștale. O dispozițiune nouă prescrie, ca mărcile poștale să se lipescă numai pe partea cuvertei, pe care este scrisă adresa. Scrisorile, cu mărci poștale pe dosul cuvertei, se vor considera de nefrancate. Atragem atențiunea publicului asupra acestei dispozițiuni.

Diare noue: „Echilibrul“ se numește un diar care a apărut la Brăila. — „Gazeta Oltului“ e un nou diar, care apare de două ori pe săptămână în Slatina.

Antăia femeie ca avocat. Dșora Mary Hall din Hartford, provincia Connecticut, trecând cu succes esamenele sale pentru a fi primită ca avocat, s'a adresat tribunalelor pentru a i se da voie să pledeze. Curtea supremă a provinciei la care făcuse această cerere, s'a pronunțat în favoarea ei și a admis-o să exercite profesia de avocat. Este cea dintâie femeie din această provincie care exercită această profesie. Președintele curții, espunând motivele cari l'au făcut să admită pe dșora Hall în corpul avocaților, a spus că „nu vede nimic în Constituție care să împedecă d'a întrebuiță în interesul general capacitățile individuale ale unei femei seu ale unui bărbat; în mai multe biurouri ale guvernului, în serviciul poștelor, în acela al pensiunilor, s'au admis femei ale căror servicii sunt apreteuite; tribunalele pot să urmeze acest esemplu“.

Necrolôge: *Ion Tina*, învățător rom. gr. or. în Bocșa-română, comisar școlar și secretar la Reuniunea învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului, a încetat din viață la 19/31 octombrie în etate de 32 de ani și în al 11-lea an al fericitei sale căsătorii. Îl geleşce: soția sa Iuliana născută Petri, sócră sa Ecaterina Petri, frații sei Constantin Tina și Maria, cumnata și cumnatul Ana și Sofroniu Clepan și verișora Rosa Dragoș. — *Iulia Vasiciu* n. Jancio, soția repausatului dr. Paul Vasiciu, a murit la Timișoara în 25 octombrie în etate de 61 ani.

G h i c i t u r ă

de Amos Nicolau Tulcea.

Din silabele: A, ti, gar, lae, nas, rab, gi, miș, an, re, a, ne, io, a, dol, ț, na, da, li, ni, o, an, a, ni, ma, a, na și a; se se formeze 10 cuvinte a căror litere inițiale cetite din sus în jos ne dau numele unui general român, ier cele finale cetite din jos în sus ne dau crașul de locuință a densusului.

- 1) Un riu în Bănat.
- 2) Legătura între Ddeu și om.
- 3) Numirea unui om din Arabia.
- 4) Vocativul unui nume bărbătesc.
- 5) O speție de rachiu.
- 6) Un literat român.
- 7) O provincie în peninsula Balcanică.
- 8) O speție de câni.
- 9) Un regat Europen.
- 10) O speție de cereale.

Terminul de deslegare e 15 novembre. Ca totdeauna, și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Cutia publicului.

Cavalerii Noptii. De oră-ce nu s'a ivit nimene a-mi da „Istoria bisericească“ de Petru Maior; ofer a vinde „Cavalerii Noptii“ pe bani. Condițiunile a se și la subsemnatul în Spata, per Lugos-Secaș. E.

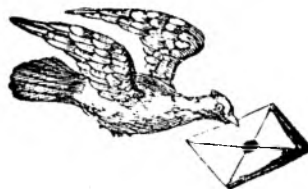
Familia. Un abonament al nostru dorește să-și cumpere „Familia“ din 1865—1871, adeca cursul întreg pe șapte ani. Cine are și vre să vândă aceste tomuri, binevoiescă a înștiința administrațiunea foii noastre, împărțind și prețul.

Să nu cadă pèrul! De un timp încôce a început să-mi cadă pèrul. Cel ce mi-ar împărtași pe colonele acestei foi o rețetă bună pentru această bôlă, m'ar îndatoră mult. O brunetă.

A păstră merele ierna. Aș dori să aflu cum aș pute să păstrez mai bine merele pe iernă. Decă cineva va binevoi a-mi împărtași modul, îmi va face un serviciu plăcut. O economă.

Piesă pentru copii. Află-se în limba română o piesă teatrală pentru copii? Decă se află, unde aș pute-o căpeta? O mamă.

Poșta Redacțiunii.

Blasi. De odată trei ghicituri și tôte de șac. Dar alte forme nu cunoșceți? De aceste avem în abundență.

Dlui P. D. în B. Primeșci fôia? Noi așteptăm cele promise.

Dlui V. B. M. în Ch. A soșit. Se va publică în „Ședetóre“.

căci acolo se potrivește mai bine. Așteptăm și cea promisă. *Dlui V. R. B. în B.* N'au slăbit încă ocupațiunile cele multe?

Dlui E. T. în O. Promisiunea ni-a produs plăcere. *Budapesta.* Alocuțiunea ș-a perdit interesul.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	sl. v.	st. ni.	Numele sântilor și sèrbătorile.	Sòrele resare	Sòrele apune
Duminecă	24	5	M. Areta.	7 1	4 25
Luni	25	6	M. Marcian.	7 2	4 24
Mărți	26	7	(†) S. M. Dimitrie.	7 4	4 22
Mercuri	27	8	M. Nestor.	7 6	4 21
Joi	28	9	M. Terentie.	7 7	4 19
Vineri	99	10	Anastasia.	7 9	4 18
Sâmbetă	30	11	M. Zenovie.	7 11	4 16

CĂLINDAR UMORISTIC!

S'a pus sub tipar și la 1/13 novembre va eși

Catastihul Dracului

călindăr glumeț
compus de

Un Drăculeț cu pèrul creț.

Prețul unui esemplar 40 cr. Mai puține decât 5 esemplare nu se vor espedă pe poștă. Colectanții vor primi după 10 esemplare unul gratuit.

A se adresă la editura „Familiei“ în Oradea-mare.

Proprietar, redactor respunďător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală nr. 274.